

La personalitat i les aportacions de Fabià Estapé³

Jacint Ros i Hombravella

Parteixo de l'agraïment a la Societat Catalana d'Economia, al seu president, l'amic Eduard Arruga i Valeri, al seu secretari, amic de sempre, Antoni Montserrat. Bé, em tranquil·litza que sou reincident, perquè fa dos anys i mig em va convocar per fer una imatge biogràfica del professor Sardà. Jo no havia acabat encara el llibre sobre ell, vaig trigar un any més, però tenia prou material provisional per poder-la fer. Gràcies doncs, i gràcies als assistents entre els quals veig molts amics, que retrobo. Vull esmentar especialment al meu entranyable company de Departament i d'assignatura, el professor Jané, que m'heu donat ocasió de retrobar i el vull saludar especialment, posar-me a la seva disposició com sempre per a la seva valoració.

Bé, faré aquest intent en tres parts:

- Primer, personalitat científica, acadèmica i de publicacions del professor Fabià Estapé.
- Segon, la seva persona, el seu caràcter, goso aproximar-me en això, perquè crec que són fonaments de moltes produccions i actituds seves.
- I tercer, les seves idees. Les seves idees d'ideologia econòmica. Aquesta és una expressió que m'he quedat del professor Sardà. Ideologia econòmica, no doctrina, sinó ideologia econòmica. Tampoc

³ Transcripció de la conferència pronunciada el 6 de febrer del 2017 a la Societat Catalana d'Economia

ideologia econòmica social, sinó ideologia econòmica. Vostè, quin sistema de política econòmica o de sistema d'organització de la societat en economia proposa?; que és el que esquiven contínuament molts, en els seus programes.

Biografia

Fabià Estapé va néixer a Portbou, l'any 1923. Mor l'1 de febrer del 2012 a Navatejera (Lleó), amb 89 anys. Va aguantar prou, 89 anys.

L'any 39 tenia 16 anys i això ja connecta, abans d'entrar a la Facultat de Dret, amb el seu Batxillerat als maristes de Mataró.

Sigui dit de pas, era dotze anys més jove que el mestre Sardà, al que reconeixia sempre com el primer economista català del segle XX.

Llicenciat en Dret, amb Premi extraordinari a la Universitat de Barcelona l'any 1946. Doctor en Dret, al desembre del 53, amb una tesi que després publicaria *La reforma tributaria d'Alejandro Mon*, publicada al 71, i això ja és una indicació general pel que anirà fent; el professor Estapé va publicar una mica a glops. És a dir, quan va poder, quan es va deslliurar d'obligacions tan intenses com un rectorat, per exemple, o quan es va jubilar de la Facultat, va emetre un glop de publicacions que ja tenia, però que havia de repassar i que connectar amb l'edició.

Professor adjunt de la Història del Dret i Economia, des del 1950 fins al 1954. Va ser professor d'Història Econòmica a la Facultat de Ciències Econòmiques, des de 1954 a 1956 i hi ha algunes publicacions que pràcticament ja s'han perdut. Té una *Història de l'Economia Mundial*, adaptada a la docència. Catedràtic per oposició d'Economia i Hisenda, a la Universitat de Saragossa, de 1956 a 1960, amb viatges continus. El tren li feia molta por; per què? Perquè hi havia molts passos a nivell i no es fiava dels guardes.

Premi de la Fundació Joan March 1957. Catedràtic per oposició, de Política Econòmica, a la Universitat de Barcelona, el 1960. Aquí comença la seva possibilitat de departament, escola, etcètera.

Degà de la Facultat d'Econòmiques del 62 al 65, Vicerector de la Universitat de Barcelona el 1968, Rector de la Universitat de Barcelona des de 1969 a 1971. Aquí entra com a Comissari adjunt del «Plan de desarrollo» a partir del gener de 1971.

Acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Ciències Morals i Polítiques, 23 maig de 1989. Després veurem la publicació corresponent.

Jubilació com a catedràtic el 1988, aquí s'obre una altra vegada un període en que, deslliurat, engega un altre glop de publicacions. Acadèmic de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona el 1993; recordeu, alguns hi van estar, una aportació sobre Ibn Jàldun, un pioner economista i sociòleg àrab, magrebí, que ja es va declarar pel model d'economia de mercat. I el professor Estapé el veia inclús com a precedent, perquè va ser anterior, de l'Adam Smith.

Premi Jaume I d'Economia, a 1995. Diverses condecoracions i experiència empresarial també, per exemple, conseller d'ENHER des de 1956 fins a 1993. I conseller de RENFE des de 1982 fins a 1986.

Publicacions

En connexió que he fet explícit amb l'anterior. La primera, *Notas sobre la actualidad económica*, que era el recull dels seus articles a *La Vanguardia*, 1957, editorial Bosch. Una primera publicació, que a mi se m'havia escapat del tot, va ser l'edició inaugural de l'any acadèmic de la Universitat de Barcelona al 1963-64 «*Las inversiones en enseñanza y el desarrollo económico*».

Aquí ja entrem en llibres molt revisats, molt enriquits des del seu origen. Ell guardava aquests originals, amb vistes a una futura publicació.

Per exemple, *Ensayo sobre Economía Española*, el 1971, Ariel, Barcelona. *Textos olvidados. Presentación y selección de Fabián Estapé*, Instituto de Estudios Fiscales. Això ja ve amb el pont amical i professional amb el professor Fuentes Quintana. A l'Institut d'Estudis Fiscals va aconseguir una plataforma, que no és fàcil, sobretot per algunes de les publicacions que hi va fer, una plataforma de publicació molt rellevant.

Aquí publica també, el 1971, *La reforma tributaria de 1845 de Alejandro Mon*. El mateix any, *Vida y obra de Ildefonso Cerdá. El Ensanche de Barcelona*, Instituto de Estudios Fiscales. Reflexiones en torno a Julio Senador Gómez. *Discurso de ingreso en la Real Academia de Ciencias Morales y Políticas*, que és un títol realment heretat o copiat de França. Fixeu-vos-hi que no parla d'Economia aquí, a l'acadèmia de ciències morals i polítiques, i estava ple d'economistes a dins. Bé, li va contestar ja el professor Fuentes Quintana. Això és de 1989.

Després de la jubilació. *Introducción al pensamiento económico. Una perspectiva española*, Madrid, 1990, Espasa-Calpe. *Textos olvidados. Segunda entrega*, Instituto de Estudios Fiscales, 1991. Aquí ve la publicació a 1993 *Ibn Jâldun o el precursor 1993, discurso leído (...)*, contestat per l'acadèmic Joan Bernet, com sabeu, especialista en tota aquesta àrea temàtica i publicat per la Universitat Autònoma de Barcelona; ell té aleshores 70 anys.

I després venen pràcticament divulgacions, o sigui, s'apunta a la divulgació. Havia fet sempre publicisme a *La Vanguardia*, però jo crec que fa encara més divulgació. *Conversaciones con Fabián Estapé. Grabaciones Lluís Barbé y Manuel Estapé (...)*, 1989. *De tots colors* que ja apunta a un contingut memorístic. *De tots colors. Sin acuse de recibo*, Premi Gaziel 2001, amb la col·laboració de Mònica Terribas. *Lliçons d'economia recreativa*, 1995, editorial Empúries.

M'he deixat abans, que no sigui el subconscient, que va estar, en sortir ja com a professor emèrit al Departament de la Universitat, no molt content del tracte final. Jo ho sé, això. Va ser professor convidat, contractat a la

Universitat Pompeu Fabra, per impartir a set cursos acadèmics l'assignatura Història del Pensament Econòmic, des de 1994 a 2002. Suposo que els feia una mica de falta en aquella orientació de la Facultat de la Pompeu Fabra, una mica d'antecedents d'Història del Pensament Econòmic.

Pròlegs, ràpidament, pròlegs. El llibre de Schumpeter *Síntesis de l'evolució de la ciència econòmica i els seus mètodes*, el llibre *Política econòmica en el horizonte del siglo XXI. Homenaje al profesor Jané i Solà* el 1988. Després hi va haver dos volums de miscel·lània econòmica, *Economia efectiva*, l'any 2006, també amb la direcció de gent molt diferent, persones de molts àmbits diferents que van voler contribuir en aquest homenatge després de la jubilació del Josep.

Hi ha un estrany pròleg al llibre de Dolores Genovés, *Les Barcelones de Porcioles*. Un abecedari, aquest m'agradaria trobar-lo també. I articles de premsa des de sempre. Des d'abril de 1955. *La Vanguardia*, molts articles. Tampoc va quedar molt content del tracte final. Diuen que va rebre una indicació de la direcció en el sentit que deixés de posar José María Aznar y López. No li treia «y López». I l'Aznar va trucar a *La Vanguardia* ja fins aquí, que deu ser bastant ràpid... quan s'omple. Va trucar dient: «*Si ya no soy político, ni presidente, y este tío sigue molestándome*». I d'aquí va venir la tragèdia de l'Estapé a *La Vanguardia*. No parlem del director, ni del propietari, és igual. Va venir així.

Col·laborador regular al setmanari *El Temps*, al *Diario de León*, als tants anys que va estar a Navatejera, a casa de la seva filla Elisa. I col·laborador setmanal a Catalunya Ràdio. No ens deixem, i aquí ens ho havíem deixat, que va col·laborar dos anys i mig a *El Economista*, per mediació del professor Velarde, del 2010 al 2012. Al darrer article, que el tinc per aquí es va publicar el dia abans de la seva mort. No s'ho va deixar mai.

Traduccions, com promotor de traduccions, que també informa sobre la seva orientació científica, podem veure el Di Fenizio *Economía política*, un manual que s'utilitzava a la Facultat de Dret. Un més específic. Va

fer traduir *Metodología de la política económica*, que ho va fer molt bé el, desgraciadament absent, Pedro Martínez Méndez, que va fer tota la seva carrera de Dret a Barcelona, i va ser allà fitxat com el millor examen d'hisenda de l'assignatura de l'Estaté. Va ser fitxat pel Sardà cap al Banco d'España. I allà va fer una feina molt important. Va fer una feina positiva molt important i una negativa molt rellevant. La positiva era que ens deia als macros, als de política econòmica, ens deia: «*Bueno, vais hablando y tal, pero, y la estadística? Sobre qué datos vais a dilucidar?*». I ell es va dedicar al Banco de España, al *Butlletí Estadístic*, i si us hi fixeu cada dos mesos hi havia un sector financer nou incorporat al perímetre, a la consolidació dels comptes del sistema financer i monetari espanyol. Aquesta va ser la feina del Pedro Martínez Méndez. De vegades no del tot apreciada. I la negativa rellevant va ser que mai va voler perdre el temps llicenciant-se en Econòmiques, mai. Pensem en com estava la Facultat de San Bernardo, a Madrid, aquell temps. Com que ell ja els coneixia, al Figueroa... res, el Sardà, l'insistia, res. És maco, no?

Traducció d'Einaudi, *Principis d'Hisenda*, i de Galbraith. Va ser un gran introductor de Galbraith a Espanya, etcètera.

De passada, van haver-hi una sèrie de reunions i publicacions en homenatge a Estapé que es van fer a la Universitat de Saragossa, on fixeu-vos de com tenien el record des del temps que havia estat allà. I els temes van ser: «*Industrialización en España*», «*Entusiasmos, desencantos y rechazos*», y «*Economía: Quintas Jornadas sobre Historia del Pensamiento Económico*». Van col·laborar en cadascuna d'elles quinze bons professionals. Fixeu-vos que, en definitiva, Història Econòmica i Història del Pensament Econòmic era un terreny en que l'Ernest Lluch i el Fabià Estapé tenien una conversa especial que no teníem els altres. I d'aquí, i d'altres aspectes, que sempre va dir l'Estaté que el primer deixeble era l'Ernest Lluch. Després podien venir els qui foren, evidentment el Jané, el Costas, no sé si jo mateix, el Costafreda... El

primer, ell ho va dir, negre sobre blanc amb alguna d'aquestes memòries, que el seu deixeble preferit, més entès també en matèria, era l'Ernest Lluch.

Perfils de la personalitat i el caràcter del professor Estapé

Una vegada exposats els aspectes referents a la formació, influències, vida acadèmica i obra del que intento biografar. Evidentment a vosaltres no cal insistir-vos en el fet que, poca broma respecte a la seva aportació científica. Ho dic perquè, a vegades, aquesta mena de capa més anecdòtica, més lleugera de l'Estapé, de vegades... i a ell tampoc li preocupava això, però moltes vegades, ha diluït aquest fons inesquivable. Per fer-ho, el vaig tractar des de 1955 com alumne de Dret, i es pot parlar d'un caràcter de l'Estapé tota l'estona? Bé, tindrà les seves fraccions evidentment, però cal dir, jo per resumir-ho diria que el Fabià tenia una bona opinió del seu caràcter. I si a més, li funcionava, per què l'havia de canviar? Era diferent. Diferenciació de producte. Era diferent. Érem molt avorrits els professors d'economia, ja sabeu que ell no.

Junt amb això, rigor sobretot a publicacions, i a la docència, als apunts. Aquell munt d'apunts revisats per ell. Treball, moltes hores de treball. Segurament nocturn, pel que jo vaig veure. Per exemple, els diumenges al matí eren hàbils pels nois del departament, anàvem a casa seva i els dissabtes a la tarda. El diumenge al matí, a parlar de la tesi, o el que fora. Era hàbil.

Per als apunts de Política Econòmica d'Espanya, el curs 1963-64, les seves classes eren gravades, per a després transcrits, repassades, i finalment passades a ciclostil pel Departament de Publicacions de la Facultat. Doncs bé, una vegada que, en acabar la classe, els alumnes Eduard Arruga, Vicenç Condón, i Alexandre Pedrós, es van adonar que la gravadora no havia funcionat bé, els va dir: *«demà, a les onze del matí, a casa»*. I l'endemà va repetir la lliçó. Així era el Fabià.

A la vegada pragmàtic, realista, quan calia. Jo li vaig veure un romanticisme, sí. Potser exagerava la funció de la Universitat, era orteguïà. Ho diu Velarde en alguna de les seves mortuòries, era prou orteguïà: «*La misión de la universidad*» de l'Ortega. Exagerava, en quin sentit? Home, vist amb molta perspectiva, no n'hi ha per tant, vull dir, hi ha moltes coses a la vida com perquè la universitat salvi el país. Potser els petits empresaris el salvaran més, dic jo, vaja. Bé, amb això exagerava, perquè era romàntic d'això, era romàntic. La Universitat al davant de tot. I això es reflecteix en la seva vida.

Bé, és clar, he dit a l'entrada que és clar, no s'ha d'oblidar que és de l'Empordà. El seu pare em sembla que va ser el cap d'estació de Portbou, i allà va romandre quinze anys, o setze anys o disset anys... a l'Empordà amb tota la problemàtica que vulgueu, perquè hi ha moltes tesis diferents... sota la tramuntana. Que el Pla té capítols sencers, si sí o si no.

I, ja ho sabeu, aquesta tendència a provocar. Li encantava. I li encantava perquè quasi sempre guanyava. En posaré tres recordatoris. Gual Villalbí que li tenia, pobre d'aquell que li tenia, perquè, a més, el professor Estapé era constant. Per cert, Gual Villalbí, que va fer la recepció del professor Sardà a l'Acadèmia de Ciències Morals i Polítiques, veient els seus llibres, té un nivell. Té una política econòmica en set volums, i no diu disbarats, només diré que no diu disbarats, influència alemanya, etcètera. Però, resulta que don Pedro va fer una conferència un dia dient que ell trobava, amb tota la bona fe, que els valors a la Borsa de Barcelona, devia ser 1958 o així, estaven alts, pels resultats reals de les empreses. L'endemà, la Borsa de Barcelona va baixar un 5, un 10%, en termes generals. Aleshores, l'Estapé no va tenir pausa per anar-se'n a *La Vanguardia* i començar a etiquetar a veus: «*És clar, és la crisi de Wall Street*». Al cap de dues hores, ho sabia tothom que ho havia de saber a Barcelona.

Sobre Heribert Barrera, tan apreciable per altres aspectes, li deien: «*Però, per què li té aquesta mania? Però, si és un químic, un doctor en*

Química. No és un polític, que no tingui cap idea...». I deia: «Sí, però és un químic de Montpel·lier, titulat a Montpel·lier». Volent dir, ni a Pittsburgh, ni Alemanya...

I una altra, no us diré el nom, també li va agafar a un catedràtic d'Anàlisi Econòmica de la Facultat i deia: *«Si li poses una bata blanca, una pinta i un raspall a la butxaca de la bata, tens talment un barber francès típic»*. I, algun íntim col·laborador seu algun dia li havia dit, aquesta és més coneguda, li havia dit: *«Es que usted hiere a las personas y le puede perjudicar esto en el futuro, porque las personas no olvidan, tampoco»*. L'Estapé, potser anaven cap a l'estació per agafar el tren a Passeig de Gràcia, ell, l'altre l'acompanyava. I passen tres minuts de silenci i al final li diu: *«Bueno, y si a tí se te ocurriera, ¿qué harías?»*

Alguna cosa sobre, i vaig acabant, criteri de selecció d'amics. Bé, sobretot, que fossin una mica ràpids, que li entenguessin els sarcasmes una mica ràpid. No estava per gaires pauses i esperes. I admiració intel·lectual. García Valdeavellano, no cal dir-ho, mestre, professor Sardà, mestre d'Economia, ja ho he dit, per ell sempre número ú com a economista català del segle XX. Ortínez, burgesia (...), Monedero de la Pierre, molt amic seu, empresari del sector pionerament electrònic. Fuentes y Sureda, col·legues i amics, Pau Roig, que estava a l'equip del Porcioles. Cercle d'Economia, en el que va col·laborar molt, sobretot a partir de 1960, pel traspàs prematur del Vicens Vives. Allà amb Joan Mas Cantí, aquí present.

En quant a selecció de personal, bé, meritocràcia, i apretava, rigor. Meritocràcia, i error. Afluirava alguna vegada? Bé, podia haver algun motiu personal d'amistad, de gratitud... i jo trobo, que tenint quatre filles, i això influeix, o marca, va conreà sortosament un cert feminisme, que es va traduir, al meu entendre, en una fornada propulsada per ell de professores titulars al departament: Milagros García Crespo, Rosa Nonell, Benita Castejón, de quines qualitats no us he de parlar. Carme Massana, Montserrat Termes, Marta Condomines, Teresa Virgili, Marisol

Rodríguez, Aurelia Mañé i altres. Quan jo vaig arribar al departament procedent de Bellaterra, que m'hi va conduir ell, vaig trobar-me amb això, no? Un departament amb moltes dones titulars.

Ell podia oferir perspectives de càtedra i de titulars, o adjunts, que també era complicat? Sí, ell va assolir per categoria, per nivell i per traça, va assolir la preeminència a la dotació i adjudicació de càtedres de Política Econòmica, quasi sempre era president, marcava el ritme, etcètera, etcètera.

Això també passava amb Estructura Econòmica, amb Velarde. I amb Hisenda i Fiscal, que si no li queies bé a don Enrique Fuentes Quintana, pot ser que et passessis a la Teologia o al sector privat.

Idees econòmiques, socials i paper de la ciència econòmica

Són bastant clares. En certa manera, ho deixo així, social-demòcrata. Economia de mercat, sí. Bé, el Sardà també el devia influir en aquest sentit. El Sardà va convertir el Fuentes que venia del grup Arriba, o sigui que, en devia saber de conversions. Un dia, amb el Fuentes, ja convers. El Fuentes era partidari ja de liberalitzar-ho tot, lloguers, salaris, tot. I el Sardà diu: «*Bueno, Enrique, recuerda de donde vienes. No te pases ahora*».

Bé, petita demostració o rellevant demostració d'aquesta orientació, els seus deixebles. Qui han estat els seus deixebles? Predominantment, els seus deixebles, predominantment social-demòcrates. Penseu-hi, el Lluch clarament, sinó, no hagués deixat tots els esforços pel sistema nacional de salut universal i gratuïta. I molts altres.

Sobre la ciència econòmica, la veia aplicada, però respectava el paper de la teoria. Podem dir que era multidisciplinar; evidentment la història era important, i la referència europea, que surt molt. La referència europea, inclús en els seus darrers articles a *El Economista* contínuament ha estat referint-se a una Europa que la voldria d'alguna manera, i no li

agrada com va. Merkel, etcètera. Però, és clar, si no li agrada com va i em dol, és que creia en una sortida important i en un paper important de l'europeisme, vaja.

Respecte a Catalunya, no ho vull esquivar. No se'n parlava massa. Molts anys al departament, no se'n parlava massa. Penseu en els seus contextos, 40, 50, 60, García Valdeavellano, totes les càtedres a Madrid, etcètera, aquell temps, no sé ara, a vegades, no sé que es diu que hauríem de tornar al sistema centralitzat. En aquells temps, Madrid manava a tota la universitat espanyola, des del punt de vista de promoció. Allà havies d'anar i passar mesos perseguint els membres del tribunal futur, vivint a Madrid per les oposicions, que podien durar tres o quatre mesos, etcètera, etcètera, que no ho oblidin.

Amb tot això, no en parlava massa del tema Catalunya, no en parlava massa. Jo a vegades, no tinc massa temps, però a vegades m'explico, ni justifico ni res, m'explico tota aquesta orientació d'una part important de la intel·lectualitat a Catalunya, des de literats a economistes, en el sentit de trobar Catalunya en aquell temps molt petita per les seves aspiracions. Una mena de claustrofòbia, que els feia explotar cap al món, però és clar, s'havia de passar per Espanya per anar cap al món. Penseu en la quantitat d'escriptors, que han resultat boníssims, d'aquells temps que mai han escrit una frase en català. Hi havia també raons de mercat.

Hi havia una expressió curiosa, expressionista com era ell, de l'Estapé, que deia: «*Jo mai he vist a Madrid un departament que posi: programa de actuacions contra Catalunya*». Algú li deia: «*Potser està en un sótano*». Però, fixeu-vos, afecció al Figuerola, lliurecanvista, afecció al Cerdà, vull dir a Ildefons Cerdà, l'urbanista, són de Calaf i de Centelles, respectivament, però les seves idees només van tenir ressò i suport des de l'Estat.

Es pot perfilar alguna cosa de les seves idees més recents? Fa cinc anys del seu traspàs. Bé, jo he agafat sobretot els seus articles de dos anys i mig, cada dimarts a *El Economista*. Un era, començo pel publicat el 31 de

gener del 2012, un dia abans de la seva mort. Ja l'havia enviat. «*Reformas a bombo y platillo*», pels títols també... «*Reformas a bombo y platillo*». Es refereix a una reunió a Brussel·les «*de la todopoderosa señora Merkel para pasar por el rodillo y aplanar las principales cabezas de los dirigentes de los países rezagados, lentos, desobedientes, ineficaces, de esta maltrecha Europa que capitanea la susodicha*». El castellà el toca molt bé, un castellà molt ric i expressiu. Més a fons, dic jo, quan entra més a fons «*ya habíamos advertido que unos ajustes demasiado pronunciados y rápidos frenan el crecimiento*». Però hi torna: «*la canceller tuvo a bien recibir a nuestro presidente en la sede del gobierno en Berlín, con honores militares, vamos a bombo y platillo*» D'aquí ve el títol: «*...a bombo y platillo. Nuestro bizarro líder, chicarrón del Norte donde los haya, se presentó sin abrigo frente a los rigores del invierno berlinés. Pasma total. Sería para dar muestra de que en cuestión de recortes había empezado por su propio guardaropas, y que esta temporada ha decidido no comprarse abrigo? Bien, quizás que algún sastre se lo regale*». Bé, era socialero, sí, era socialero. He dit que era social-demòcrata, ell del PP en deia pestes, sempre. Recordeu lo del Aznar y López.

En un altre: «*francamente nos duele que Alemania sea el único modelo a seguir donde más de siete millones y medio de trabajadores estén trabajando por unos salarios que oscilan entre los 300 y los 400 euros mensuales*». Vosaltres ja sabeu que pot ser un complement de jubilació, que pot ser parcial o pot ser de joves, etcètera. «*Juzguen ustedes mismos*».

Velarde, a la mortuòria que li va fer *Espanya Económica* deia, i aquí pot ser la síntesi: «*Además de un gran economista, era un gran polemista con el que apetecía, una y mil veces discutir y polemizar. Era además ingenioso y amable. No se encasillaba en sus posiciones iniciales y sorprendía siempre con frases ingeniosas*». Acaba Velarde dient: «*Por ejemplo, un día le comentaba «es que correlación no es causalidad*». Estapé va deixar passar aquells dos minuts acadèmics i li diu: «*Cuidado, que tampoco es casualidad*». Quant a anècdotes acabo amb aquesta anècdota d'un cert nivell, perquè a Madrid quan s'hi posen també assoleixen o simulen un cert nivell.

Comiat

Gràcies a la Societat Catalana d'Economia, una altra vegada. He intentat donar-vos més elements, més dades sobre, per a mi, segur, l'economista català més fructífer i complet dels segles XX i XXI, perquè va viure fins al 2012. Després de Sardà, Estapé dixit.

I dins d'Espanya? Quan a la xerrada sobre Sardà ho vaig preguntar al final també. Per mi, és a dir, jo podria defensar amb molts arguments que Sardà fou el primer economista espanyol del segle XX, no hi veig rival.

I és clar, si Sardà fóra, permeteu-me la hipòtesi, el número ú, és clar l'escalafó corre, perquè l'Estapé seria el dos a Catalunya, doncs a dins del panorama dels economistes espanyols, variat, curiós, amb personalitats molt importants, no cal dir Rojo, per exemple, Julio Segura, etcètera, Doncs, l'escalafó correria, jo us deixo a quin número arribaria a dins de l'escalafó espanyol.

Bibliografia de:

Notas sobre la actualidad econòmica, Bosch, Barcelona, 1957.

La quiebra de Barcelona Traction, 1959.

Aragón: los Hombres y su Trabajo, amb J. M. Casas Torres, 1960.

Las inversiones en enseñanza y el desarrollo económico, 1963.

Teoría general de la urbanización y aplicación de sus principios y doctrinas a la reforma y ensanche de Barcelona, Prólogo a la edición facsímil, por Antonio Barrera de Irimo, Estudio sobre «La vida y la obra de Ildefonso Cerdá», selección del anexo documental y bibliografía por Fabián Estapé, Instituto de Estudios Fiscales, 1968.

La reforma tributaria de Alejandro Mon de 1845, Instituto de Estudios Fiscales, 1971.

Ensayos sobre historia de las doctrinas económicas, 1971.

Ensayos sobre economía española, Ed. Ariel, 1971.

Textos olvidados, Instituto de Estudios Fiscales, 1973.

Reflexiones en torno a Julio Senador, Discurs d'ingrés a la Real Academia de Ciencias Polítiques y Morales, i resposta del prof. Fuentes Quintana, maig 1989.

Introducción al pensamiento económico. Una perspectiva española. 1990.

Ibn Jaldun, o El precursor, Discurso leído el día 28 de octubre de 1993 en el acto de recepción pública de Fabián Estapé en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, y respuesta por el académico numerario Juan Vernet, Barcelona, 1993.

Lliçons d'economia recreativa, Pròleg de Josep Cuní, 1995.

De tots colors, Premi Gaziel, 1999.

Vida y obra de Ildefonso Cerdá, 2001.

Agoreros y demagogos, 2002.

El joc de viure, 2004.

Deu Grans Catalans, 2006.

Bibliografia sobre:

BARBÉ, Lluís & Companyia: *Converses amb Fabià Estapé: gravacions per a una biografia*, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 1989.

ROS i HOMBRABELLA, Jacint: «Fabià Estapé», Conferència pronunciada a la Societat Catalana d'Economia el 6 de febrer de 2017.